

به نام خداوند بخشنده مهربان

راهکارهای کنترل آسیت در واحدهای پرورش

جوجه گوشتی

مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی استان زنجان

تهیه کننده: محمد حسین نعمتی

مقدمه

امروزه در جوامع انسانی یکی از مهمترین مسائل بحث تأمین امنیت غذایی است که با رشد روز افزون جمعیت اهمیت بیشتری پیدا کرده است. روند افزایش تولید گوشت مرغ در طی دهه‌های گذشته به واسطه نقش و اهمیت گوشت طیور (بالا بودن میزان پروتئین، ضریب هضم بالا، افت کم در کشتارگاه‌ها، محدود بودن بیماری قابل انتقال و قیمت پایین آن) بسیار سریع بوده است. تولید گوشت مرغ در جهان در سال ۱۹۹۵ معادل ۴۷ میلیون تن بوده که این رقم در سال ۲۰۱۸ به بیش از ۱۲۵ میلیون تن افزایش یافته است (افزایش ۶ درصدی سالانه در تولید گوشت مرغ در طی دو دهه گذشته). چنین روند رشدی در تولید گوشت قرمز و دیگر گوشت‌ها اتفاق نیفتاده است. تولید گوشت قرمز در سال ۱۹۹۵ معادل ۵۰ میلیون تن بوده که این رقم در سال ۲۰۱۶ به ۶۰ میلیون تن رسیده است (افزایش کمتر از یک درصدی در سال در طی دو دهه گذشته) (FAO, 2018). بنابراین گوشت مرغ در مقایسه با دیگر فرآورده‌های گوشتی به دلیل هزینه‌های پایین قیمت تمام شده و توان خرید مصرف کنندگان اهمیت زیادی پیدا کرده است.

کشور ما نیز چنین رخدادی را تجربه نموده است صنعت مرغداری یکی از صنایع شاخص در زیر گروه کشاورزی بوده و حجم سرمایه گذاری در صنعت مرغداری ایران پس از صنعت نفت و پتروشیمی بالاترین بوده و سهم بالایی را در تولید ناخالص ملی و اشتغال‌زایی به خود اختصاص می‌دهد. بررسی روند رشد صنعت مرغداری در کشور طی دهه اخیر نشان داد که صنعت پرورش مرغ گوشتی و مرغ تخم‌گذار به لحاظ کمی به ترتیب با میانگین رشد سالانه ۶/۱۷ و ۴/۰۷ درصدی مواجه بوده است. بیش از یک میلیارد و دویست میلیون قطعه جوجه گوشتی، ۷۵ میلیون قطعه مرغ تخم‌گذار، ۱۲ میلیون قطعه مرغ مادر گوشتی و ۵۰۰ هزار قطعه مرغ مادر تخم‌گذار در سال در کشور پرورش می‌یابد (عبادزاده، ۱۳۹۷). ایران با تولید بیش از دو میلیون تن گوشت مرغ رتبه هفتم دنیا را داشته و ۱/۸۵ درصد کل تولید گوشت مرغ دنیا را به خود اختصاص می‌دهد. مصرف سرانه گوشت مرغ در ایران در سال ۲۰۱۶، ۲۳/۰۶ کیلو بوده و از این حیث در رتبه دوازدهم دنیا قرار دارد. سرانه مصرف گوشت مرغ در دنیا ۱۳/۳۵ کیلوگرم است (FAO, 2018). افزایش تولید گوشت مرغ در ایران مرهون افزایش تقاضای داخلی (تغییر فرهنگ ذائقه تغذیه‌ای مردم، رشد روز افزون جمعیت، افزایش درآمد سرانه)، بالا بودن قیمت کالاهای جانسین (ارزان تر بودن آن در مقایسه با دیگر گوشت‌ها)، سالم بودن گوشت مرغ در مقایسه با گوشت قرمز، محدودیت تولید گوشت قرمز در کشور با توجه به محدودیت منابع آبی و تخریب مراتع، بازگشت سریع سرمایه در صنعت طیور نسبت به سایر فعالیت‌های دامی و افت کم لاشه پس از کشتار در این صنعت است. همین امر باعث شده تا گوشت مرغ از حالت لوکس خارج شده و به عنوان یک کالای اساسی در سبد خانوارها قرار گیرد.

انتخاب ژنتیکی، سرعت رشد جوجه‌های گوشتی را افزایش داده و این عامل طول دوره تولید را به میزان ۶۰ درصد در ۴۰ سال گذشته کاهش داده است (Hulet, 2007). در جوجه‌های گوشتی، بهبود سرعت رشد بدن و

عضلات از طریق انتخاب ژنتیکی با افزایش سرعت رشد اندام‌های احشایی هم‌زمان نشده و توانایی پرنده را در برابر بیماری‌های متابولیکی کاهش داده است (Havenstein و همکاران، ۲۰۰۳). افزایش سرعت رشد و در نتیجه افزایش نیاز به اکسیژن، می‌تواند آغازگر بروز سندرم آسیت باشد. شرایط فشار نسبی کم اکسیژن می‌تواند منجر به افزایش تعداد گلبول‌های قرمز، هماتوکریت و هموگلوبین شده و در نتیجه سبب افزایش مقاومت عروق خونی به جریان خون شود (Wideman، ۲۰۱۳). سندرم آسیت معمولاً در سنین بالای ۳۰ روزه اتفاق می‌افتد. سندرم آسیت نه تنها از طریق مرگ و میر بلکه از طریق کاهش سرعت رشد و ضبط لاشه در کشتارگاه باعث بروز خسارات زیادی می‌شود به طوری که این سندرم بیش از ۲۵ درصد مرگ‌ومیرها را به خود اختصاص می‌دهد. با توجه به پرورش سالانه ۴۰ بیلیون قطعه جوجه گوشتی در جهان، میزان ضایعات ناشی از این سندرم چشمگیر است (Guo، ۲۰۰۷). با توجه به این که سالانه بیش از یک میلیارد قطعه جوجه گوشتی در داخل کشور پرورش داده می‌شود میزان تلفات و ضایعات ناشی از این سندرم بسیار بالا است (بی‌نام، ۱۳۹۱).

کوری^۱ (۱۹۹۹) اتیولوژی آسیت را به سه دلیل عمده افزایش فشار خون ریوی، آسیب‌های گوناگون قلبی و آسیب‌های سلولی ناشی از رادیکال‌های آزاد تقسیم‌بندی کرده است. نقص در بهره‌وری از اکسیژن برای تمامی موارد بالا مشترک می‌باشد. در جوجه‌های گوشتی این بیماری یا بواسطه افزایش برون‌ده قلبی (به دلیل افزایش نرخ متابولیکی) و یا مقاومت به جریان خون (مثل قرار گرفتن در مناطق مرتفع) بروز می‌کند